

חולמים ביידישע

מנדי כהאן, 30, חושב שאפשר לעשות הכל ביידיש. עובדה: הוא משחק, כותב ועושה ראפ בשפה הנושנה ההיא, הוא הקים אגודה לשוחרי יידיש צעירים ואפילו חילק ביום האיידס קונדומים עם כתובת ביידיש

ואיך מתקשר התיאטרון?

"יום אחד צפיתי בחזרה של 'מסירות נפש' של י.ל. פרץ. ר"ד יהודה מורלי, הבמאי, נכנס והקים את כולם לחימום, בלי לשאול יותר מדי. בסופו של דבר מצאתי את עצמי משחק את התפקיד הראשי. מאז עשיתי 10 הפקות, לא רק ביידיש. כל פעם אני צריך שקט וחזור לכתיבה ואז התיאטרון חוזר באיזו דרך צודקת."

'אלוהי אברהם, יצחק ויעקב' ובחרתנו מכל העמי' אבל רק שהתרחקתי מזה יכולתי לראות באמת מי הם אברהם, יצחק ויעקב. התייחסתי אליהם כמו אל דמויות מיתיות, כמו סוקרטס, או אריסטו. גם גיליתי שהפילוסופיה המודרנית חוזרת לתלמוד ומתפעלת ממנה. אמרתי לעצמי, 'כשביל זה עוב' תי?"

חסר לך משהו בעולם החילוני שמצאת ביידיש?

"חסר היה לי הייחוד היהודי. לא הרגשתי את זה בצורה מאוד בוטה עד כשהגעתי לספרות היידיש

ההפקה האחרונה שכהאן השתתף בה, "גוג ומ"גוג", הוצגה בפסטיבל ישראל שהסתיים, בשבוע שעבר. הוא מילא בה את דמות המספר, כשהוא מדבר באנגלית, עב"רית ויידיש חליפות. ואיך מתחברים המסאזים?

"השיטות שאני עובד בהן משלבות מסאז' מערבי עם שיאצ'ו ורפלקסולר' גיה. 'שילוב' היא כנראה מלת המפתח אצלי. המלה לא מס' פיקה לתיקון, צריך גם את החלק של הנ"פ, הרוח. כשבילי זו היתה התפתחות טבעית. זה מתחלק אצלי לשלוש: המ"ג, המגע, והתיאטרון באמצע, שמש"ל את שניהם."

מנדי כהאן. היידיש חיה בארץ כמו בחדר האמוס. יש המון אנשים ששוחקים ביידיש. תצלום: זיו קורן

כמי שיצא מעור"לם חרדי, לא היתה לך בעיה עם מנג' פיזי? "נשים, אהבה ונ"גיעה לא היו זרים לי. זה היה חלק מהבור שהתחפרתי בו בשנים שהדתיות שלי היתה רק קלי"פה חיצונית. זה הת"חיל מנגיעת יריים הססנית בגיל חמש עשרה וחצי, והתפתח לרומן מיוסר שנמשך שנתיים. אחר כך היה לי עוד סיפור אהבה מחתר"תי שהתחיל בבגיה

והמשיך כשהייתי בישיבה בירושלים. אז מה, "יונג יידיש" עשו עד כה? "עיקר הפעילות הוקרשה עד כה לספריה. אספנו 40,000 ספרים. פשוט הפצתי בין אנשים שלא יד"קו את הספרים, תליתי פתק בקול ישראל, עשיתי או קריינות חרשות ביידיש, והטלפון לא הפסיק לצלצל. מצאנו מרתף מוזנח בירושלים ושיפצנו אותו בעצמנו, בהתנדבות. העמותה פועלת למען היידיש כחלק מגישה המעודדת תרבות אלטרנטיבית. שאנשים יוכלו להשתמש בה ככלי נוסף לביטוי עכ"שווי, שילחינו מוסיקת רוק לטקסט תלמודי."

והרגשתי שאני לא זר שצריך להתחיל הכל מהה"תחלה. הבנתי, שכדי להרגיש בבית, צריך להתנהג כמו זר. התרבות הישראלית בנתה מיתוסים חר"שים: פלמ"ח, צבא, דברים שלא היכרתי. מצאתי משהו ששייך לעכשיו והוא המשך התרבות שעבר"נו."

אתה כותב ביידיש?

"לא קל לי לכתוב ביידיש. אני כותב סיפורים קצרים בעיקר באנגלית וצרפתית. אבל אני עושה הרבה תרגומים. יוצאים ספרים חרשים ביידיש כל הזמן."

במבט ראשון מנדי כהאן, 30, עונה על כל הקרי"טריונים השינקינאיים הטיפוסיים: דירת רווקים אר"פיינית באחת הסימטאות הכי איניות בתל"אביב, מקצוע שמתחיל מתרגום וכתיבה, ממשיך בתיאטר"ון ותנועה ונגמר במסאז'ים עם אוריינטציה לשי"אצו, ואופניים קשורות בכניסה. חסר לו רק קוקו. ובכל זאת, רווקא הוא בחר להיות אבירה הגיבור של היידיש, נסיכתו הכלואה במגדל. הוא גייס פעי"לים נוספים, כולם צעירים כמוהו, הקים עמותה, וב"לי להתבלבל קרא לה "יונג יידיש", יידיש צעירה. "צעירה"? הרי המלה יידיש אומרת פנסיונרים במגנבעת, יהודים ממולחים עם משפטי פואנטה מר"חצים, בדיחות של יענקל'ה בן-סירא, הצגות עם יע"קב בודו, חרדים מבני-ברק, עולים חרשים מרוסיה. המחמאה הכי גדולה שלה היא ש"ביידיש זה נשמע יותר טוב."

כשביל כהאן זה רק מתחיל. "היידיש חיה בארץ כמו בחדר האטום", הוא אומר, "חסמו אותה, אבל היא לא מתה. יש המון אנשים ששוחקים ביידיש. אני רוצה לחשוף אותה, שתהיה תוכנית טלוויזיה ביידיש, עם וידאו קליפים של שירים ביידיש, שי"כתבו שירים חרשים, שיהיה רוק ביידיש, שתהיה ספרות חרשה, מחקר, תרגום. אפשר לעשות הכל. עשינו ראפ ביידיש, אני יודע שיש פורנוגרפיה ביידיש, חילקנו ביום האיידס כשינקין קונדומים עם כתובת ביידיש. אז באמת הכל אפשרי."

כדי להבין את דרכו של כהאן אל תחיית היידיש צריך להתחיל מגילגולו הקודם, כנער חרדי בקהי"לה היהודית באנטוורפן, בלגיה. כבר בגיל צעיר החליט שהדת אינה התשובה שלו לשאלות קיומ"יות, אבל הבין שלא יוכל לנטוש את הקהילה עד שיתבגר. בגיל 19 הגיע ללמוד בישיבה בארץ. כבר באמצע השנה הסתבר לו שהגיחות החשאיות לספ"ריה הציבורית בהפסקת הצהריים לא מספקות את התיאבון התרבותי שלו, והוא עבר לאוניברסיטה. התחלתי עם ספרות צרפתית ופילוסופיה", הוא מספר, "למדתי גם ספרות השוואית, וככה הגעתי לספרות יידיש. בצעירותי היידיש היתה רק שפת דיבור. כאן מצאתי את היהדות החילונית, שפת תר"בות חילונית עם מסורת ארוכה."

עזבת את היהדות כדי לחזור אליה בדלת הא"תורית? "זה לקח 5-4 שנים עד שהתרחקתי מזה מספיק כדי לבדוק דברים מחדש. שנים התעצבנתי לדקלם